

מעדני כהן

משיעוריו של הגאון רבי נפתלי הכהן קופשיץ שליט"א

פרשת דברים ת"ב תשפ"ב שנה רביעית גליון 150

מי שמתענה ומסופק אם יוכל להשלים אם עולה לדוכן

וא"כ הכא דמסופק אם יגמור את התענית, אפשר דיכול לעשות נשיאת כפיים, משום דאיכא ספק ספיקא, דאפילו אם לא יגמור את התענית אולי הלכה כהגות ורדים דאפילו כהן שאינו מתענה כלל יכול לישא את כפיו, ואפילו אם הלכה כהפרי חדש דאם אינו מתענה אינו יכול לישא כפיו, מ"מ אפשר שלבסוף יגמור את התענית.

יבואר אם בתענית עד חצות אם עלה לדוכן לא ירד

והנה מקום לומר דאין להקל מספק משום חשש ברכה לבטלה וכנ"ל לעניין לעלות לתורה, אולם באמת בזה יש להקל טפי, דמדברי המ"א בס' ק"ט סק"א מבואר דכשהתענה עד חצות אם עלה לא ירד, דהביא שם בשם ליקוטי מהרי"י דאם מתענין עד חצות ומתפללין מנחה לא יאמרו או"א, וכתב המ"א דלדעת הרמ"א יאמרו או"א, דהא כתב הרמ"א שם דאומרים במנחה ביום הכיפורים או"א אע"ג דאין ראוי לנשיאת כפיים מ"מ הואיל ואם עלה לא ירד מקרי קצת ראוי, ומבואר דכל שהדין הוא אם עלה לא ירד אומרים או"א, א"כ ה"נ כשמתענה עד חצות אומרים או"א, והיינו משום דפשיטא ליה דכשמתענה עד חצות אם עלה לא ירד, ולהכי כ' דגם יאמרו או"א.

וכיון דאם עלה לא ירד ע"כ דאין בזה חשש ברכה לבטלה, ולכא הכא כי אם ספק איסור דרבנן שאסרו חכמים לישא כפיו כשאינו מתענה, א"כ הכא דאיכא ספק ספיקא, דמסופק שמא יגמור התענית ואף אם לא יגמור התענית שמא הלכה כהגות ורדים דאף כשאינו מתענה יכול לישא כפיו, ודאי דיכול להקל לעשות נשיאת כפיים, דאינו אלא ספק איסור דרבנן, וספק דרבנן לקולא.

ואע"פ שהמ"ב שם בס"ק י' הכריע דהמתענה ואינו משלים אינו אומר אלוקינו ואלוקי אבותינו וביאר בשעה"צ ס"ק ה' משום דבתענית עד חצות אין נשיאת כפיים אפי' בדיעבד והיינו דאם עלה לדוכן ירד, מכל מקום אכתי יש לצרף שיטת המג"א לס"ס הנ"ל וצ"ע.

יבואר חדושה דהחזון איש דעולין לדוכן במנחה גדולה בתענית ולכולי עלמא לית ביה משום ברכה לבטלה

והנה החזון איש צדד שגם במנחה גדולה יכולים לעלות לדוכן בתענית ציבור דלא כסתיומות השו"ע דאינו עולה לדוכן אלא כשמתפלל מנחה סמוך לשקיעת החמה ובירושלים ברוב המקומות אין נושאים כפיים במנחה דתעניתא כשמתפללים מנחה גדולה אכן גם הנוהגים שלא לעלות לדוכן במנחה גדולה מכל מקום כשמתפללים במקום שנוהגים לעלות לדוכן במנחה גדולה יכולים לעלות ואין לחשוש לברכה לבטלה משום דהרי קי"ל דגם במנחה גדולה אם עלה לא ירד כמו ביה"כ.

וכבר כ"כ החזון איש או"ח סימן כ' וז"ל בסוף דבריו שם **וכיון שאם עלה לא ירד כמש"כ הר"מ פ"י מה' תפלה ובטוש"ע ס' קכ"ט ואין כאן רק ספק אם יש בזה משום גזירת חכמים שלא יעלה אפשר דבספק יעלה וצ"ע עכ"ל**, ומבואר דהא דהתיר לעלות לדוכן במנחה גדולה הוא בצירוף הא דבדיעבד ברכתו ואינו לבטלה.

בעניין תלמוד תורה בשבת שחל ת"ב להיות בתוכה

ובפשוטו הטעם שלא אסרו ת"ת משום דברים שבצנעא משום דבמקום מצוה לא חששו לשיטת האור זרוע שדברים שבצנעא נוהג בשבת ת"ב, ולכן גם שאר דברים שבצנעא במקום מצוה כמבואר במגן אברהם סימן תקנ"ד ס"ק כ' יעו"ש. וידידי האנן ר' מנחם טוקר שליט"א אמר דטעמא שלא אסרו בת"ת משום שלאסור תלמוד תורה לכל ישראל הוא **אבילות בפרהסיא** ולא דמי ליחיד שאסור בת"ת בשבת משום דחשיב דברים שבצנעא.

בעניין אם יש מקום לומר שלום רב בת"ב שחרית והאם כדי להספיק לומר קדושה אם לומר שלום רב

והנה הא דרך בשחרית אומרים שים שלום מבואר ברמ"א בס' קכ"ז סע' ב' דהכלל בזה הוא, דבמקום שעושין ברכ"כ או שאומרים אלוקינו ואלוקי אבותינו אומרים שים שלום, ולכן גם במנחה של תענית ציבור שעושין ברכ"כ אומרים שים שלום, ולפ"ז במנחה בשבת שאין עושין בו ברכ"כ ואין אומרים בו או"א הדין נותן שלא יאמרו שים

ונשאלתי באם הוא מסופק אם יוכל לגמור את התענית, האם יכול לעלות לתורה מספק, או אם הוא כהן אם יכול לעשות בתפילת מנחה ברכת כהנים מספק.

יבואר אם מי שאינו מתענה בתענית ציבור עולה לתורה בקריאת התורה במנחה

והנה לעניין לעלות לתורה מי שאינו מתענה כ' בשו"ע בס' תקס"ו סע' ו' יש מי שאומר שאין עומד לקרות בתורה בתענית ציבור מי שלא התענה, והוא מדברי מהרי"ק, ונחלקו האחרונים אם קראו לו לעלות אם עולה בדיעבד, דהב"ח שם כ' ודבר פשוט הוא שאם טעו וקראו לספר תורה אותו שאינו מתענה יעלה ויברך, שאין כאן איסור כל עיקר לדברי הכל, אלא שנהגו לכתחלה שלא לעלות, אבל אם כבר קראוהו עולה, אבל הט"ז שם בסק"ז חולק עליו דגם בדיעבד לא יעלה, והוי חשש ברכה לבטלה, דלא תיקנו קריאה זו אלא בשביל המתענים.

ובמשנה ברורה שם ס"ק כ"א כתב דע"כ צריך לזוהר מאד שלא להיות בביהכ"נ כדי שלא יקראוהו. ובדיעבד אם קראוהו והוא איש ת"ח ומחמת איזה אונס אירע שלא התענה בת"צ וצר לו לומר להם שלא התענה כדי שלא יהיה חילול השם בדבר, נראה שיוכל לסמוך בשעת הדחק על המקילין ויעלה עכ"ל.

וא"כ יש מקום לדון דהיכא דמספקא ליה אם יוכל לסיים את התענית יוכל להקל לעלות לתורה ולסמוך על דעת הב"ח דאין בזה ברכה לבטלה, אבל יותר נראה דלכתחילה ישתמט מזה, ולא יכניס את עצמו לספק זה.

ולעניין לעשות ברכת כהנים היכא דמסופק אם יגמור את התענית נראה, דהנה הא דבתענית עושים ברכת כהנים במנחה הוא מבואר בגמ' בתענית דף כ"ו, דבשאר ימות השנה אין עושין ברכת כהנים במנחה משום דשכיחי שכרות באותה שעה, וחשי"י שמא יהיה הכהן שיכור, ושיכור אסור בנשיאת כפיים, ובתענית אפילו דלא שכיחי שכרות ג"כ אין עושין ברכת כהנים, דגורו אטו מנחה של שאר הימים, אבל בתענית שאין בו נעילה, הואיל ומתפללים תפלת מנחה סמוך לשקיעת החמה, הרי היא דומה לתפלת נעילה, ואינה מתחלפת במנחה של שאר ימים, והלכך יש בה נשיאת כפיים.

יב' אם בתענית ציבור גם מי שאינו מתענה עולה לדוכן דלא שכיחי שכרות גביה

ונחלקו האחרונים אם אין הכהן מתענה, וכגון שהוא חולה שאינו יכול להתענות, האם יכול לעשות נשיאת כפיים, דבשו"ת יגנת ורדים כלל א' סימן מ"ט כתב וז"ל לענין נשיאות כפיים שבמנחה נראה שאין לחוש אפי' שאין הכהן מתענה, כיון דעיקר מלתא שלא ישאו הכהנים ידיהם במנחה ליתא אלא משום שמא יהיה שיכור, הנה בהך תפלת מנחה אין לחוש לכך כיון שמתפללין אותה עם דמדומי חמה ודמיא לתפלת נעילה, ותו דלא שכיחי שכרה שאינו מתענה עוד ויסיף על חטאות פשע להשתכר ביום התענית, ולא די לו בזה אלא שעוד יבא לב"ה להתפלל עם המתענים וישא ידיו כשהוא שיכור. עכ"ל, אבל הפרי חדש כתב דאם אינו מתענה לא יעלה לברכת כהנים.

הנה ברמ"א בס' תקנ"ג ס"ב כת' וז"ל ונהגו שלא ללמוד בערב ת"ב מחצות ואילך, כ"א בדברים המותרים בת"ב, ולכן אם חל בשבת אין אומרים פרקי אבות, ובמג"א כתב שלדעת הרמ"א דס"ל דנוהג אבילות כצנעא בשבת הכי נמי שאסור בת"ת, וכן מסיק שהרי אפשר ללמוד דברים הרעים יעו"ש, ובדגול מרובבה כתב דמהא שהרמ"א כתב שאין אומרים פרקי אבות ולא כתב שאין אומרים במה מדליקין נראה דס"ל שגם בשבת ת"ב לא אסרו ת"ת יעו"ש, ובמ"ב לא הביא מש"כ המג"א דלכתחלה ילמד דברים הרעים בשבת ת"ב.

יש להסתפק אם במנחה בשבת יאמר שלום רב כדי להספיק לומר קדושה, דהנה במעשה איש חלק ד' בעניני תפלות כתב וז"ל הגר"ח קניבסקי זצ"ל שאלו אם מותר לומר בתפילת י"ח של שחרית שלום רב כדי להספיק לומר קדושה בציבור והשיבו שלא לומר שלום רב, עכ"ל.

יבואר אם אומרים בת"ב בשחרית או"א

ומבואר בדגול מרבבה דלטעם הא' שכ' השיורי כה"ג דבת"ב אנו כמו אבליים שאין נושאין כפיים, א"כ צריך להיות שיאמרו או"א, דהא אבל שעלה לא ירד, וכל שהדין הוא שאם עלה לא ירד כ' הרמ"א בס"י קכ"ט שאומרים או"א, אבל לפי הטעם שכ' הדגול מרבבה דאסור בשאילת שלום אפילו בדיעבד אם עלה ירד, וא"כ לא יאמרו או"א. אך באמת נראה דאף לפי הדגול מרבבה אם עלה לא ירד, והא דאין אומרים או"א הוא גם כן מהאי טעמא דאבל אסור בשאילת שלום, דכשאומו או"א הרי הוא ג"כ אומר וישם לך שלום, ומהאי טעמא אינו אומר, ולא משום דאם עלה ירד.

ונמצא לפי דעיקר הדין שאין אומרים או"א בת"ב בשחרית ג"כ אינו מוסכם, דהא לפי הטעם הא' של השיורי כה"ג אומרים או"א, וא"כ לדבריו בת"ב בשחרית צריך לומר גם שים שלום, ויעוי' עוד בכף החיים סי' תקנ"ט ס"ל שהביא דעות באחרונים שעושין ברכת כהנים בשחרית בת"ב, ולכן נראה דבת"ב בשחרית לא יקצר לומר שלום רב כדי להספיק לומר קדושה.

יבואר אם המתפלל ביחידות במנחה של שבת אומר שים שלום

ונפק"מ בזה גם לענין אם המתפלל ביחידות בת"ב בשחרית אם יאמר שלום רב, דהנה בספר אגן הסהר ח"א הביא שבזמן מוחלתו של הגאון רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל הוצרך להתפלל מנחה של שבת ביחידות, ואמר שכשמתפללים ביחידות במנחה של שבת אומרים שלום רב, כיון דהא דאומרים שים שלום מבואר ברמ"א דהוא משום שקוראין בתורה, א"כ רק במקום שקוראין בתורה אומרים שים שלום, והוסיף עוד, דגם נשים כשמתפללים בביתם אומרים שלום רב, אבל לענין המתפלל שחרית ביחידות נראה פשוט שאומר שים שלום, דאע"פ שאין עושין ברכת כהנים כשמתפלל ביחידות, מ"מ בתפלה שראוי בה לישא כפיים תיקנו שיאמר שים שלום, וא"כ גם כשמתפלל ביחידות אומר שים שלום.

ולכאוף לפי דברי הגר"א גניחובסקי זצ"ל הוא הדין בת"ב בשחרית אם מתפלל ביחידות יאמר שלום רב, כיון דבת"ב בשחרית הא דאומרים שים שלום בפשוטו הוא רק משום הקריאת התורה שקורין וכמו במנחה של שבת, וא"כ כשמתפלל ביחידות שאין קוראין בתורה יאמר שלום רב, אבל לפי משנ"ת דבת"ב בשחרית אומרים שים שלום לכו"נ, ומשום דלא חילקו בין תפלת שחרית דכל השנה, ולעולם בתפלת שחרית אומר שים שלום, א"כ גם כשמתפלל ביחידות יאמר שים שלום.

בענין אם עדיף להבדיל במוצאי שבת חזון על יין וישתה הוא בעצמו או דיבדיל על מיץ ענבים ויוכל ליתן לקטן לשתות

ונראה דכיון דעיקר הדין הוא שלא גזרו על יין של מצוה, וגם הרמ"א מתיר לשתות את היין במקום דליכא תינוק, עדיף שיבדיל על יין שזה ודאי מצוה מן המובחר.

יבואר דמהא דלא התיר הרמ"א לברך ברכהמ"ז על הכוס מוכח דעדיף שיבדיל על מיץ ענבים ויתן לקטן לשתות

אולם באמת מדברי הרמ"א גופיה יש להוכיח דעדיף שיבדיל על מיץ ענבים ויתן לקטן לשתות מאשר שיבדיל על יין והוא עצמו יצטרך לשתות, דהרמ"א כתב דגם יין של ברכת המזון לא ישתה, ומשמע מדבריו דאפילו במקום דליכא תינוק ג"כ לא ישתה, דכ' **ובמקום דליכא תינוק מותר בעצמו לשתות 'הבדלה'**, משמע דרך יין של הבדלה התיר לשתות במקום דליכא תינוק, אבל יין של ברכת המזון אפילו שאין תינוק אין להתיר לשתות.

וכ"כ המ"ב שם בס"ק ע"א, וביתר דיון דיש פוסקים דאף ג' שאכלו א"צ כוס עכ"פ בכה"ג יש לסמוך עליהו, והרי אף למ"ד דברכת המזון אינה טעונה כוס מ"מ הכל מודים דמצוה איכא, ואעפ"כ ס"ל להרמ"א דכיון דאיכא מ"ד דאין ברכת המזון טעונה כוס אין להחמיר בזה ולשתות יין של ברכת המזון, א"כ ה"נ אין להחמיר דך מצוה מן המובחר שכ' המ"א דמצוה מן המובחר בין יין.

ובאמת דבר זה צ"ב, כיון דלכו"נ איכא מצוה לברך ברכת המזון על הכוס אמאי לא התיר הרמ"א לשתותו בתשעת הימים, ובפרט שנחלקו הראשונים אם ברכת המזון טעונה כוס והשו"ע לא הכריע בזה כמבואר בסיומן קפ"ב א"כ למה לא יברך ברכת המזון על הכוס שהוא מצוה גמורה במקום שאין איסור יין נוהג אלא ממנהגה וצ"ע.

ראוין להוראה, דכתיב להבדיל ולהורות. **ושמעתיה מהגאון ר' יואל כהן שליט"א** ששאלו דהרי מיין ענבים זה גם יין, ואמאי לא סגי להבדיל על מיין ענבים, וענה לו דכיון דילפינן זה מקרא להבדיל בין הקדש ובין החול ופירש רש"י שם להבדיל ולהורות בעניני דשתויין כתיב, ולהבדיל בין הקדש ובין החול בין הטמא וגו' ולהורות את בני ישראל, והרי התם רק כששותה יין המשכר אסור להורות, א"כ גם הבדלה דילפינן מהתם הוא דוקא ביין המשכר. ושאלו חכם אחד דא"כ גם יין דל כוהל שאינו משכר לא סגי לענין זה, והשיב שזה"ל, וצריך דוקא יין המשכר.

ושמעתיה מהגאון ר' מרדכי בונים זילברברג שליט"א שמרן בעל האילת השחר זצ"ל היה נוהג להבדיל בכל מוצאי"ש על היין ובמוצאי"ש חזון הבדיל על מיין ענבים, ואמר הגאון הנ"ל דהיה טעמו של מרן זצ"ל בכדי שיוכל הקטן לשתות.

שלום, אבל הרמ"א שם כתב בשם הגהות מימוני ויש מתחילין שים שלום במנחה של שבת, הואיל וכתוב בזה באור פניך נתת לנו, שהיא התורה שקורין במנחה בשבת, אך אין נוהגין כן בכל מקום, ובחז"ל בהרבה מקומות שמתפללים בנוסח אשכנז אומרים במנחה בשבת שלום רב, אלא שבאר"י נוהגים על פי הרמ"א לומר שים שלום.

ונפק"מ בזה גם בת"ב בשחרית אם אומרים שים שלום, דלדעת הרמ"א שהכל תלוי אם אומרים או"א, א"כ בת"ב בשחרית שאין אומרים או"א ג"כ לא יאמרו שים שלום, אבל לפי מה שהביא מהגהות מימוני דבמקום שקורין בתורה ג"כ אומרים שים שלום, ה"נ בת"ב בשחרית כיון שקורין בתורה אומרים שים שלום, וא"כ למנהגינו שאומרים במנחה בשבת שים שלום ה"נ בת"ב בשחרית אומרים שים שלום.

ולפ"ז נראה דבמנחה בשבת כיון דאין זה מוסכם לכו"נ שאומרים שים שלום, אפשר דבמקום שאם יאמר שים שלום לא יוכל לומר קדושה, עדיף שיאמר שלום רב כמו שנוהגים בהרבה מקומות, וצ"ע. וכן בשחרית בת"ב אפשר שיקצר לומר שלום רב כדי לומר קדושה וצ"ע.

אך אפשר דבשחרית בת"ב לכו"נ אומרים שים שלום, דכיון שבשחרית לעולם נושאין כפיים א"כ לא חילקו בתפלת שחרית בין היכא שנושאין כפיים להיכא שאין נושאין כפיים, ולעולם אומרים שים שלום, וא"כ לפ"ז בת"ב בשחרית לא יקצר לומר שלום רב כדי להספיק לומר קדושה.

יבואר הטעם שאין נושאין כפיים בת"ב שחרית

והנה הא דנוהגים שאין עושין ברכת כהנים בת"ב היא הדגול מרבבה בס"י תקנ"ט סע' ד' בשם שיורי כה"ג ב' טעמים, האחד כיון שכהן אבל אינו נושא כפיו [כמ"ש בסיומן קכ"ח סעיף מ"ג], ובתשעה באב כהנים אבליים על חורבן המקדש, וטעם השני דכתיב [ישעיה ט"ו] ובפרישכם כפיים אעלים עיני מכם.

וב' ע"ז הדגול מרבבה, דעל טעם ראשון יש להשיב כמה שכתבתי לעיל בסיומן קכ"ז, ע"כ, וכוונתו דבס"י קכ"ז השיג עמש"כ בשיורי כה"ג דאין אומרים או"א בבית האבל, ותמה עליו הדגול מ"ש, דהרי אבל שעלה לא ירד, וברמ"א בס"י קכ"ט כ' דבמקום שאם עלה לא ירד אומרים או"א, וא"כ אם הטעם שאין נושאין כפיים בת"ב הוא משום דאנו אבליים על חורבן המקדש, היא הדין שאם עלה לא ירד, ויאמרו גם או"א, וכנראה היה פשיטא ליה שאין אומרים בת"ב בשחרית או"א עד שהוכיח מזה שאין הטעם שאין נושאין כפיים בת"ב הוא משום אבליות. ועל הטעם השני כ' שהוא דרך דרוש.

וב' הדגול מרבבה דלפענ"ד הטעם [שאין נושאין כפיים בת"ב] כיון שתשעה באב אסור בשאילת שלום [כמ"ש סיומן תקנ"ד סעיף כ'], ואין יאמר וישם לך שלום.²

ונשאלתי הנוהג בכל השנה להבדיל על היין, ואם במוצאי שבת חזון גם יבדיל על היין כמנהגו יצטרך הוא לשתות בעצמו את היין, כיון דבנו הקטן אין יכול לשתות יין, אבל אם יבדיל על מיץ ענבים יוכל בנו הקטן לשתות, האם עדיף שיבדיל על היין אע"פ שהוא יצטרך לשתות את היין, או דבמוצאי שבת חזון יבדיל על מיץ ענבים כדי שבנו הקטן יוכל לשתותו.

הנה בשו"ע סי' תקנ"א סע' י' כתב דמותר לשתות יין הבדלה וברכת המזון. והטעם משום דלענין יין של מצוה לא קבלו עליהו, אבל הרמ"א שם כתב ונוהגין להחמיר שלא לשתות יין בברכת המזון ולא בהבדלה אלא נותנים לתינוק, ובמקום דליכא תינוק, מותר בעצמו לשתות הבדלה.

יבואר דאע"פ שיוצאין יד"ח הבדלה במיץ ענבים מ"מ מצוה מן המובחר להבדיל על יין

והנה אע"פ דבדואר יוצאין יד"ח הבדלה גם במיץ ענבים, דגם מיין ענבים חשיב יין, כמש"א בב"ב דף צ"ז ב' אמר רבא סוחט אדם אשכול של ענבים ואומר עליו קידוש היום, וכ"כ בשו"ע סי' ער"ב סע' ב', מ"מ כ' המ"ב שם בס"ק ה' בשם המ"א דמצוה מן המובחר בין יין, והיינו שכבר עבר עליו ארבעים יום, ולכאוף ה"ה בהבדלה מצוה מן המובחר להבדיל על יין ישתה, וא"כ יש לעיין הי עדיף למיעבד, אם את המצוה מן המובחר בין יין ואז הוא יצטרך לשתות בעצמו את היין, או דעדיף להחמיר את דברי הרמ"א שגם יין של מצוה לא ישתה בתשעת הימים ויבדיל על מיץ ענבים ויוכל ליתן לקטן לשתות.

¹ ואפשר דכיון שבת"ב דינו כאונן, כמבואר בתענית דף ל', ובמ"ב סיומן קכ"ח ס"ק קנ"ח כתב ד"א דבאונן אם עלה ירד, וביתר דיון שם שכיון שפסול לעבודה פסול נמי לנשיאת כפים, ולדבריו אפשר דהיינו טעמא שבת"ב אין אומרים או"א כיון דאם עלה ירד שהרי פסול לנשיאת כפים.

² ולכל הטעמים אינו מובן כ"כ אמאי נוהגים העולם במנהג של ת"ב שעושין ברכת כהנים וצ"ע.

³ **יבואר** הא דאמר בגמ' בשבועות נהגים להבדיל על היין הויין לו בנינים זכרים, אם הוא דוקא יין או גם מיץ ענבים

ידוע שמרן הגר"ח זצ"ל היה אומר להרבה שבאו לבקש ברכה לזרע של קיימא שיקפידו להבדיל על יין דוקא ולא מיץ ענבים, דאמרו בגמ' בשבועות דף י"ח ע"ב אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל המבדיל על היין במוצאי שבתות הויין לו בנינים זכרים, דכתיב להבדיל בין הקדש ובין החול, וכתיב התם להבדיל בין הטמא ובין הטהור, וסמך ליה אשה כי תזריע. רבי יהושע בן לוי אמר בנינים

בענין בעל ברית בת"ב נדחה שאינו משלים התענית אימת ראוי שיעשה הבדלה

ורחיצה צורך המצוה היא, אבל האכילה י"ל שיש להמתין עד אחר המילה ואין לאכול קודם, דשמוא בינתיים יארע איזה קלקלה שלא יוכלו לקיים המצוה היום כתיקנה, וביטל בחנם התענית, וכן משמע קצת מלשון הפוסקים, עכ"ד. ולפי"ז אי אפשר להבדיל קודם המילה.

יבואר אם בכוס שמברך עליו ברכת המילה אפשר לעשות מצוות חבילות חבילות

והיה אפשר שהמברך ברכת המילה יעשה הבדלה על אותו כוס, אך לכאורה אסור לעשות כן, דאין עושים מצוות חבילות חבילות, ואין לו לעשות גם ברכת המילה וגם ברכת הבדלה על אותו כוס, ואפשר דכוס של מילה אינו מחוייב בה אלא שנהגו כן אין בזה חבילות חבילות ואפשר דהיינו טעמא דהרמ"א בסימן רע"ג ס"ה שכתב שאפשר לעשות קידוש של שבת שחרית על כוס של מילה והארכתו בזה בברכת משה סימן ח'.

יבואר אם שרי להפסיק בדברים אחרים בין המילה לברכת אשר קדש ידיד מבטן

ואפשר דמיד לאחר המילה קודם שיברך ברכת המילה אשר קדש ידיד מבטן יבדיל על הכוס, ואח"כ יברך ברכת המילה, אבל לכאורה נראה דכיון דברכת אשר קדש ידיד מבטן קאי על המילה אין ראוי להפסיק בדברים אחרים בין המילה לברכה זו, וכן נראה מדברי הרמב"ם בפ"ג מהל' מילה ה"ג שכתב וז"ל ואחר כך מברך אבי הבן או המל או אחד מן העומדים שם, ברוך אתה ד' אלוקינו מלך העולם אשר קידש ידיד מבטן וכו', ואבי הבן מברך שהחיינו עכ"ל ומשמע דמברך ברכה זו מיד לאחר המילה, וא"כ אין ראוי להפסיק בין המילה לברכה זו בברכת הבדלה.

ונראה, עוד, דהנה מלשון הרמב"ם משמע דאבי הבן מברך ברכת שהחיינו לאחר שמברכים אשר קדש ידיד מבטן, דהרמב"ם כתב דאבי הבן מברך שהחיינו רק לאחר שכתב שמברכים אשר קדש ידיד מבטן, ומשמע דרך זו מברך שהחיינו, והרי ברכת שהחיינו היא על מצוות המילה, ובדאי דצריך להסמיכה למצוה, ואין לו להפסיק ביניהם בדברים אחרים שאינם שייכים למילה, וא"כ אין ראוי להפסיק גם בין ברכת שהחיינו שמברך אבי הבן למצוות מילה בברכת הבדלה.

יבואר דאף לדעת השערי תשובה דאסור לאכול קודם המילה מותר לעשות הבדלה קודם המילה

ואפשר דהכא מודה השערי תשובה שיוכלים להבדיל קודם המילה, דהרי מן הדין ליכא למיחש שיארע איזה קלקלה שלא יוכלו לקיים המילה בזמנה, דאל"כ גם לא היו מתירים להם לרחוץ קודם המילה, אלא ודאי מן הדין ליכא למיחש להכ, ורק לענין אכילה קודם הברית כיון שאין צורך המצוה בזה החמירו שלא לאכול משום דהך חששא, וא"כ בהבדלה כיון דזה לצורך המילה שיוכל לברך ברכת המילה על הכוס, יש להתיר להם לעשותו קודם המילה.

בענין אם אבי הבר מצוה ואמו ילבוש בגדי שבת

פ"ז דב"ק כ' דאם הנער דורש הוי סעודה מצוה אפי' אינו באותו יום, עכ"ל. ומבואר דהסעודה שעושים ביום הבר מצוה הוא כמו הסעודה שעושים ביום שמכניס בן לחופה, וא"כ כמו דביום החופה הוא בודאי יום שמחה של האב והאם שמכניסים את בנם או בתם לחופה, שהם השושבינין, ה"נ ביום שנעשה בנם בר מצוה הרי הוא יום שמחה שלהם, שבנם מתחייב במצוות, והם השושבינין של הבר מצוה שהביאו אותו להתחייב במצוות, והסעודה שעושים ביום הבר מצוה אינו רק עבור שמחת בנם, אלא דהוא שמחה גם של האב והאם, וא"כ לפ"ז נראה דשפיר יכולים ללבוש בגדי שבת.

ולכאורה מקור דברי המ"א הם בזה"ק, בדבור חדש פ' בראשית דף כ"ז ע"א על הפסוק צאינה וראינה במלך שלמה ביום חתונתו א' וז"ל, מהו חתונתו ביומא דכשרן למעבד פיקודי אורייתא דהוא חתונת דצדיקא. ואימתי כשרן א"ר יצחק מתליסר שנין ולעילא דההוא יומא חובתא על צדיקא למיעבד חתונתא דלכא כיומא דסליק לחופה, ובגין ההוא וזמנא עתיד הקב"ה לאתערבא להו ולעברא כרווא קדמיהון בחדוה, וכן הוא בזה"ק בראשית דף י"ח ע"ב וז"ל

¹ שמעתי שבי"ז תמוז דהאי שתא שנדחה לאחר השבת היה ברית בבני ברק בסמוך לבית חולים מעייני הישועה, וממש קודם המילה כשהושבו את התינוק על ברכי הסנדק אמר הסנדק שחושש שיש לתנוק דלקת עיניים, ואי אפשר לעשות לו ברית, והומינו רופא מהבית חולים הסמוך שיבדוק את התינוק, והרופא אמר שאכן יש לו דלקת עיניים, ואסור לעשות לו ברית, וברגע אחרון היו צריכים לדחות את הברית, והנה אע"פ שאין מצוי מעשים כאלו אבל מ"מ חזונו שיוכל להיות תקלה ברגע האחרון וצריך לדחות את הברית.

ושמעתי עוד מעשה שהיה אצל מרן החזו"א, שאירע שבטעות קודם המילה נסרט התינוק ע"י המוהל, ויצא ממנו קצת דם, והורה החזו"א שלא ימולו את התינוק, דכיון שציצא ממנו דם הרי הוא נחשב חולה, וא"א לעשות לו ברית בזמן, וראיתי שכתבו בשם מרן הגריש"א זצ"ל שלא היה נוח ליה מה שהמהללים עושים הפרדה לעור הערלה קודם המילה משום שלפעמים יוצא ממנו דם ואפשר שאינו ראוי למול.

² ועינין גמ' יבמות דף ע"א שאמרו שהיו אביו ואמו חבושים בבית האסורים, ונראה מזה שיש מצוה על האב, ואע"פ שאינה מצוה כמו האב כדאיתא בקדושין דף כ"ט, מכל מקום מישך שייכא בהמצוה, ועינין במהרש"א שם.

נשאלתי לענין בעל ברית בת"ב נדחה שאינו משלים התענית אימת ראוי שיעשה הבדלה.

הנה בת"ב נדחה בעל ברית והמוהל והסנדק מתענין רק עד חצות, ואינם משלימים התענית, כמ"ש בשו"ע ס' תקנ"ט סע' ט' תשעה באב שחל להיות בשבת ונדחה ליום ראשון, בעל ברית מתפלל מנחה בעוד היום גדול, ורוחץ ואינו משלים תעניתו, לפי שיום טוב שלו הוא.

והטור הביא כן בשם רבינו יעבץ, שחל ט"ב בשבת ונדחה עד למחרתו, והיה רבינו יעבץ בעל ברית והתפלל מנחה בעוד היום גדול ורוחץ ולא השלים תעניתו לפי שיש"ט שלו היה, והביא ראייה מהא דתנאי (עירובין מ"א א') א"ר אליעזר בר צדוק אני הייתי מבני סנאה בן בנימין וחל ט"ב בשבת ודחינוהו עד לאחר שבת והתענינו בו ולא השלמנוהו מפני שיש"ט שלנו היה, וה"נ בעל ברית כיון שהוא יו"ט לדידיה אינו משלים התענית.

ובמ"ב שם ס"ק ל"ח הוסיף דה"ה אם חל פדיון הבן בט"ב שנדחה, נקרא ג"כ אצלו יום טוב, והאב והכהן א"צ להשלים התענית, אבל קודם שאוכלים צריכים להבדיל, כמ"ש המ"ב שם בס"ק ל"ז בשם הדגול מרבה, ויש לברר אימת הזמן הראוי להם להבדיל.

והנה אבי הבן יכול לצאת יד"ח הבדלה מאשתו היוולדת, דיולדת תוך ל' אינה מתענה כלל, וכתב השערי תשובה ס' תקנ"ו סק"א בשם הברכי יוסף בשם הכנסת הגדולה שכל חולה הצריך לאכול הרי הוא מבדיל במוצאי שבת, וא"כ היוולדת צריכה להבדיל כבר מיד במוצאי שבת, והוא יכול לשמוע הבדלה ממנה, או שהוא יבדיל בעצמו ויוציאה יד"ח הבדלה, והיא תשתה היין, אבל המוהל או הסנדק שלא שמעו הבדלה במוצאי שבת יל"ע אימת הזמן הראוי להבדיל.

והנה בכל ת"ב שאינה נדחה כתב השו"ע בס' תקנ"ט סע' ז' דמברכים ברכת המילה וכו' ואם היוולדת מצויה במקום המילה, יברך על הכוס ותשתה ממנו היוולדת, והוא שתשמע הברכה ולא תפסיק בדברים בין שמיעת הברכה לשתיית הכוס, ואם אינה שם יברך על הכוס ויטעים לתנוקות. אבל בת"ב נדחה יכולים גם אבי הבן או המוהל או הסנדק לשתות את הכוס, אבל צריכים לעשות הבדלה קודם שישתו את הכוס.

יבואר מש"כ השערי תשובה דאסור לבעל ברית לאכול קודם המילה

ובפשוטו היה אפשר שמי שיברך ברכת המילה יעשה הבדלה קודם הברית וישתה הכוס של הבדלה, ואח"כ יעשו המילה, ויברך ברכת המילה, וישתה גם כוס זה, דנראה פשוט דכל יום המילה הוא יו"ט שלהם אפילו קודם המילה, וא"כ גם קודם המילה מותר להם לאכול.

אבל לכאורה א"א לעשות כן, כיון דבשערי תשובה ס' תקנ"ט סק"ט מ"ו מסיק ושאין להם לאכול קודם הברית, וז"ל ואם מותרים לאכול קודם קיום המצוה צ"ע, דלכאורה ממה שרצונו קודם המילה נראה דשרי, ויש לדחות דרחיצה שאני שיכנס למצוה בהידור

נשאלתי במי שנעשה בר מצוה מר"ח עד התענית אם אביו ואמו יכולים ללבוש בגדי שבת.

והנה בפשוטו היה נראה שהרמ"א לא התיר ללבוש בגדי שבת אלא למי שהוא יו"ט שלו, כמו בעל ברית ואבי הבן ואמו שהם מצווים למולו אבל בר מצוה שהוא שמחה רק של הבן שמתחייב במצוות, ואין האב והאם שותפים בשמחה זו, שהרי אין מקיימים בזה מצוה יתירה, אלא אדרבא מיום זה הם נפטרים מעונשו של בנם, וא"כ מהיכ"ת שיוכלו ללבוש בגדי שבת.

יבואר דהסעודה שעושים ביום הבר מצוה הוא כמו הסעודה שעושים ביום החופה

אמנם יעניין במגן אברהם סימן רכ"ה סק"ד שכתב בטעמא שעושים סעודה ביום הבר מצוה, וז"ל כ' ב"ח בליקוטים ס' כ"ט שמצוה על האדם לעשות סעודה ביום שנעשו בנו בר מצוה כיום שנכנס לחופה, ומשמע דהיינו ביום שנכנס לשנת י"ד, וביש"ש

³ אלא שנחלקו הראשונים אם אשה חייבת בהבדלה כמבואר בשו"ע סוף סימן רצ"ח ואע"פ שמעיקר הדין קי"ל שאשה חייבת בהבדלה אבל כיון שנחלקו בזה א"כ להתחלה לא ישמע הבדלה מהיוולדת, וגם מה שכתבו שהוא יבדיל להוציאה יד"ח גם זה אינו פשוט כ"כ משום שכיון שאפשר שאינה חייבת בהבדלה אפשר שאין שתייתה מועלת להחשב שטעמו ממוס של ברכה, דהוי כהשקוהו לתנוק שלא הגיע לחינוך.

ונשאלתי באחד ששתה מכוס של הבדלה משהו ואחר כך נתן לקטן בן שלש שישתה את היין אם חוזר ומבדיל, דלכאורה חוזר ומבדיל שהרי אם לא שתו כוס של הבדלה כמלא לגומיו לא יצא יד"ח והוי כנשפך הכוס כמש"כ המ"ב סימן רע"א ס"ק ס"ד, וא"כ כששתה קטן בן שלש שלא הגיע לחינוך הרי זה כנשפך הכוס ולא יצא וחוזר ומבדיל, וכן מבואר במ"ב סימן רע"א ס"ק ס"ט שכתב שאם טעמו מ' שלא נתכוון עליו להוציאו חוזר ומקדש וא"כ קטן שלא הגיע לחינוך הרי לא יצא בברכה זו וא"כ לא יצא יד"ח.

אמנם בשו"ע הגר"ז סימן ק"צ כתב דלשיטת הראב"ן שנותנין כוס של מילה לתנוק הנימול הכי נמי שפיר סי' בשתיית הכוס משהו לצאת יד"ח וכן שתיית קטן שלא הגיע לחינוך מהני אבל מדברי המ"ב נראה שלא ס"ל הכי אלא בכוס של מילה שאינו חיוב אבל בכוס של קידוש והבדלה לא יצא יד"ח.

רשב"י זמין למארי מתניתא למיכל בסעודתא רבה דעבד להו וחפא כל ביתא במאני דיקר ואותיב לרבנן בהאי גיסא והוא בהאי גיסא והוא קא בדח סובא. אמרו ליה מאי בדיחותא דמר בהאי יומא דין משאר יומין. אמר להו דיומא דין נתתא נשמתא קדישא עליה בארבע גדיפין דחיותא לרבי אלעזר ברי, ובהילולא דא יתא לי בדיחותא שלימתא, עכ"ל.

יבואר דעת רבותינו דאין אביו ואמו של הבר מצוה לובשים בגדי שבת

שוב שמעתי מידידי הגאון ר' יואל מקלב שליט"א שהוא נסתפק בזה כשנעשה בנו בר מצוה בתשעת הימים, ושאל למרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל, ואמר לו שמסתבר שלובשים בגדי שבת, אבל שישאל את מרן בעל אילת השחר זצ"ל, ושאל את מרן זצ"ל ואמר לו שמסתבר בר מצוה בדורות הקודמים לא היו עושים מזה עסק גדול, ואפי' בשאר ימים לא לבשו בגדי שבת, ולכן לא ילבשו בגדי שבת.

אבל למה שנתבאר מדברי המגן אברהם שצריך לעשות סעודה כיום שנכנס לחופה, נראה שהוא יו"ט שלהם, שפיר יכולים ללבוש בגדי שבת, אבל למעשה קשה להכריע בזה נגד רבותינו זיע"א.

יבואר בעניין אכילת בשר בסעודת בר מצוה

ולעניין אכילת בשר בסעודת בר מצוה כבר כתבנו במעדני כהן חלק ו' שמותר לאכול בשר, ואע"פ שלא כתבו האחרונים בסימן תקנ"א מידי לעניין סעודת בר מצוה,

אין אדם עושה מצוה ומפסיד והשכר כפי הנסיון

היה מגיע בזמן שקבע ולא היה מתפלל במניין לא היה מוצא את העשיר בתחנת רכבת והיה מתייאש והולך, וכל זה מלמדנו שההולך תמים הולך בטח.

ושמעתי שראש ישיבת קול תורה קיבל בצוואה ירושה גדולה מאוד וערערו היוזשים על הירושה שקיבל הירושה בלחצים שונים ובאותו תקופה פנה אליו גביר גדול מארה"ב שרצה לתרום כל כספו להישיבה ובלבד שיבטיח לו עוה"ב ואמר שאינו יכול להבטיח עוה"ב אלא שחז"ל מבטיחים עוה"ב להמחזיק תורה ולא רצה להבטיחו על אף שפנה אליו כמה פעמים.

ולבסוף נתברר שאותו עורך די של המשפחה המערערת על הירושה רצתה להוציא ממנו הבטחה זו כדי להראות שהם מוציאים ירושות מאנשים על ידי הונאה וראה שההולך בדרך הישר אינו מפסיד.

ושמעתי מהגה"צ ר' יעקב גלינסקי זצ"ל מעשה באחד שקראו לו לעשירי ולא היה שם אלא שלשה אנשים ורצה לילך והפציר בו חבירו שימתין משום שיש לו יארצייט והמתין הרבה כדי לעשות עמו חסד ועל ידי זה ניצל מהבולשביקים על ידי חסדו שעשה עם חבירו, שבהגיעו סמוך למקום מסחרו אמרו לו שיבחר מיד משום שהבולשביקים השתלטו על הסוחרים ולקחו מהם את כל כספם והרגום וזכה לינצל על ידי עשיית חסד עם חבירו, וכן שמעתי במי שלא פסע אחורי המתפלל והמתין הרבה זמן והרויח על ידי כך שהגיע למקום שהיה צריך להגיע בזמן, וכן שמעתי בשם הרב מפוניבז' זצ"ל שפעם אחת שקבע זמן עם עשיר מסוים בתחנת רכבת ולא התעורר בזמן והוצרך להתפלל שחרית והתפלל במניין והלך לתחנת רכבת באיחור של כשעה וכשהגיע לשם תוך כמה רגעים הגיע אותו עשיר והתנצל בפניו שהוצרך להמתין זמן רב ונתן לו הרבה יותר ממה שחשב לתת לו לאיחור ואם

ברש"י דברים פ"ב פ"ה כתב ירשה לעשו מאברהם, עשרה עממים נתתי לו, שבעה לכם וקני וקני וקדמוני הן עמון ומואב ושעיר, אחד מהם לעשו והשנים לבני לוט, בשכר שהלך אתו למצרים ושתק על מה שהיה אומר על אשתו, אחותי היא, עשאו כבנו, עכ"ל, וצ"ב דמשום שלא היה מוסר קיבל שכר גדול כזה. ושמעתי שהנה בבראשית רבה פ' לך פרשה מ"ד כתב וכן משק בית וגו' ר' יצחק בשם ר' יוסי בן יזמרא בן משק ביתי זה לוט שנפשו שוקקת עליו לירשני, הוא דמשק אליעזר שבשבילו רדפתי מלכים עד דמשק ועזרני אל, עכ"ל, ומבואר שהיה משתוקק לירש את אברהם ולכן היה לו נסיון גדול ועל זה נטל שכרו ורואים עוד שהכל לפי גודל הנסיון שיש להאדם כך גודל שכרו. ורואים שכשהולך ישר אינו מפסיד כלום וזכה לירש את אברהם כבנו ולא הפסיד על ידי שלא מסר את אברהם להריגה.

אם בר מצוה חשיב יום טוב לעניין שלא להשלים התענית בת"ב נדחה

והנה מי שנעשה בר מצוה ב' אב בשנה שת"ב נדחה לעשירי באב דנו האחרונים אם הוא חייב בתענית, עיי' בשו"ת אבני נזר ס' תכ"ו ובשו"ת מהרש"ם ח"ג ס' שס"ג, ויסוד הספק הוא אם כשהתענית בעשירי באב הוא תשלומין לת"ב, או שבשנה זו חייבו מעיקרא בעשירי באב, שאם אינו אלא תשלומין לת"ב כיון שלא נתחייב הבר מצוה בתענית בת"ב שהרי אכתי היה קטן, תו לא נתחייב גם בעשירי באב, משום שאינו אלא תשלומין לעיקר חיובו בת"ב, אבל אם מעיקרא תיקנו בשנה שחל ת"ב בשבת להתענות בעשירי באב, שפיר חייב להתענות בעשירי באב, משום שהוא עיקר חיובו, ואז הוא כבר גדול, וכבר האריכו בזה האחרונים.

יבואר אם ביום שנעשה בר מצוה הוי יו"ט לדידיה

והנה בספר ציץ אליעזר חלק ט' סימן כ"ז ראיתי שהשואל כתב סברא חדשה בזה, דכיון דבר מצוה הוי יו"ט שלו א"כ בת"ב נדחה הרי הוא מתענה ואינו משלים, כמו בעל ברית שאינו משלים תעניתו, ונהי דלסברא זו שפיר מחייב להתענות, אבל אינו משלים תעניתו עכ"ד.

ובאמת הוא פלא, דא"כ גם מי שסיים מסכתא בת"ב נדחה לא ישלים תעניתו, דהא יום טוב הוא לדידיה, כדאמרי' עבידנא יומא טבא לרבנן, וזו לא שמענו מעולם, ועכ"ל דלא כל מי שצריך לעשות סעודת מצוה הרי הוא יום טוב שלו כדי שלא ישלים תעניתו, אלא רק מי שחשיב יו"ט שלו הרי דינו שלא ישלים תעניתו בת"ב נדחה, אבל מי שנתחייב בסעודת מצוה, אבל אינו יו"ט שלו לא סגי בזה לדחות תענית של ת"ב.

והנה המקור לדין זה שבעל ברית אינו משלים התענית הוא מההיא דתענית ד"ב ע"א דאמר רבי אליעזר ברבי צדוק אני מבני בניו של סנאב בן בנימין ופעם אחת חל תשעה באב להיות בשבת, ודחינהו לאחר השבת, והתעניתו בו ולא השלמונהו, מפני שיו"ט שלנו הוא, ויו"ט שלו היה משום שהיה יום קרבן העצים שלהם, והיה להם יו"ט כיום הקרבת הקרבן דאי' בירושלמי ריש מקום שנהגו דער"פ מחצות אסור במלאכה מהאי טעמא דיו"ט הוא, ולמדו הראשונים דהוא הדין בעל ברית הרי הוא כיו"ט שלו שברית מילה הרי מילה הוא כעין יום הקרבת הקרבן ולהכי אינו משלים תעניתו.

ולכאורה בר מצוה אע"פ שצריך לעשות סעודה כיום שנכנס לחופה, אבל אינו חשוב יו"ט לדידיה, והראיה שגם חתן הבר מצוה עצמו אומר תחנון ביום הבר מצוה, והיינו טעמא שאינו יו"ט שלו, וכן מי שסיים מסכתא אע"פ שצריך לעשות סעודת מצוה, אבל אינו יו"ט לדידיה, ולכן אינו דוחה לת"ב נדחה, שלא נאמר בגמ' שאין משלימין התענית אלא ביום הקרבת קרבן עצים שהוא יו"ט לדידהו, וכן בעל ברית כיון שברית מילה הרי הוא כקרבן, ולכן אמרו במדרש שצריך להמתין עד יום שמיני כמו הקרבן שלא הוכשר

אלא מיום השמיני והלאה, ולכן הוא יו"ט לדידיה, ושפיר דוחה לת"ב נדחה, אבל שאר סעודת מצוה אינו יו"ט לדידהו, ולכן שפיר משלימין התענית.

והעירוני שהרי המקור לסעודת סיום מסכתא הוא מהא דאמרו שבת דף ק"ח עמוד ב' ואמר אביי תיתי לי דכי חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתיה עבידנא יומא טבא לרבנן, ומשמע דהוא יום טוב, ואינו כסעודת מצוה לחוד, דאמר עבידנא יומא טבא.

וכן המקור לסעודת בר מצוה כ' המהרש"ל בים של שלמה [בבא קמא פרק ז' ס' ל"ז] וז"ל סעודת בר מצוה שעושים האשכנזים, לכאורה אין לך סעודת מצוה גדולה מזו, ושמה יוכיח עליה. ועושים שמחה, ונותנים למקום שבח והודיה, שזכה הנער להיות בר מצוה, וגדול המצוה ועושה, והאב זכה שגדלו עד עתה, להכניסו בברית התורה בכללה. וראה להדיא ספ"ק דקדושין (ל"א ע"א) שאמר רב יוסף לבסוף, השתא דאמר ר' חנינא גדול המצוה ועושה כו', מאן דאמר לי שאין הלכה כר' יהודה, דאמר סומא פטור מן המצות, עבידנא יומא טבא לרבנן, אף על פי שהיה כבר חייב. אלא אבשורה שלא היה נודע לו עד עתה רצה לעשות יו"ט. כ"ש על הגעת העת והזמן, שראוי לעשות יו"ט. עכ"ל, והתם הא אמר עבידנא יומא טבא, וחזינו דעשאוהו כיום טוב.

וצ"ל דאינו יום טוב אלא לרבנן שיעשה להם סעודת מצוה, אבל לדידיה אינו יום טוב, ולכן אינו דוחה התענית דת"ב נדחה.

אכן עדיין יש לעיין בזה ממש"כ המ"ב סימן תקנ"ט ס"ק ל"ח דיש אומרים דגם אם חל פדיון הבן בעשירי באב שהוא ת"ב נדחה הכהן ואבי הבן אינם משלימין התענית, ולכאורה פדיון הבן דומה לבר מצוה או סיום מסכתא, שהרי אינו פטור מלומר תחנון, וע"כ דאינו חשוב כיו"ט לדידיה, ואפ"ה חזינו דאינו משלים התענית, וא"כ קשה מ"ש מסוים מסכתא או בר מצוה שלא הוזכר באחד מן הפוסקים שאינם צריכים להשלים התענית עכ"ל.

והנהגה הוא כשהמתפללים מנחה במקום עשיית הפדיון ומקום הסעודה אין אומרים תחנון ובאמת היה מקום לומר שאבי הבן והכהן לא יאמרו תחנון אבל שאר העם יאמרו תחנון אע"פ שבעל ברית פטור את הכל מלומר תחנון היינו טעמא שהכהן חייבים למול את הבן שהרי אם לא מולו אביו הכל חייבים למולו ולכן הוא שמחה של כולם אבל בפדיון הבן שאינו מוטל על הכל אינו יו"ט אלא של אבי הבן והכהן, וגם בחתן שהכל חייבים לשמחו ולהשתתף בשמחתו לכן במקום שהחתן מתפלל אין אומרים תחנון אבל את בעל הברית אין מצוה לשמוח יותר מכל אחד מיישראל לכן אינו פטור מתחנון את כל המתפללים אלא משום שמצוות המילה מוטל על הכל ולכן במנחה שכבר מולו את התינוק רק אבי הבן והמוהל והסנדק אין אומרים תחנון.

לע"ז ר' יעקב עבי צ"ל ב"דחטא"א ר' שלמה נחמיה שליט"א

לעילוי נשמת חיקר יקרים ר' יוסף בן סטי ז"ל שחיח מאזי פניו לכל אדם נכבד ליל שבת א' דריה תשפ"א • יחי וברוך ברוך